

A kreativitás fejlesztése az iskolában

Változó, erőteljesen digitalizálódó világunkban az oktatási-nevelési szükségletek gyorsan átalakulnak. A mai oktatás számára nagy kihívás, hogy mennyire tud megfelelni ennek a ritmusnak, valamint az egyre hangsúlyosabban megfogalmazódó oktatási-nevelési igényeknek, elvárásoknak. A Bolyai Nyári Akadémia kiemelten fontosnak tartja, hogy azonosítsa és a pedagógustársadalom (de nem csak) figyelmébe helyezze mindazokat a témákat, igyekezeteket és trendeket, amelyek a pedagógia téren paradigmaváltást igényelnek, és amelyek kapcsán a pedagógusi és az általános közvélekedésben mentalitásváltásnak kell(ene) bekövetkeznie. Ugyanakkor a pedagógia kutatói az oktatási-nevelési folyamatok hatékonyságának feltételeként határozzák meg, hogy – specifikus tevékenységei révén – az iskolának olyan tudás-, ismeret- és készségcsomagot, valamint attitűdalapot kell biztosítania a gyermekek számára, amely az élethosszig tartó tanulást, illetve az erre való nyitottságot és hajlandóságot segíti elő. Egyidejűleg lehetőséget kell teremtenie mindazon készségek elsajátítására, amelyek segíthetik az embert az állandóan változó világhoz és annak kihívásaihoz való alkalmazkodásban.

Az amerikai *Partnership for 21st Century Skills* a fentiek szellemében dolgozta ki azt a 4C-nek nevezett modellt, amely tartalmazza azon négy alapkompenciát, amelyek szükségesek a jövő generációjának felkészítéséhez, oktatásához. A *4C modell* (vagy magyarul: a *4K modell*) a kritikus gondolkodást, a kooperációt, a kommunikációt és a kreativitást határozza meg fejlesztendő kompetenciaként – ezek ugyanis nagyban segítik a jövő generáció boldogulását egy olyan munkapiacon, amelynek követelményeit, elvárásait, felépítését vagy jellegét még nem sikerült teljes mértékben megfogalmazni. A nyári akadémiák keretében az RMPSz már több ízben is hangsúlyozta – fő témaként, illetve szekcióbéli módszertani tevékenységei révén – a kommunikáció és a kooperáció fejlesztésének szükségességét és fontosságát. A közoktatási rendszer jelenlegi helyzetét és sajátosságait tekintve az látszik, hogy a fent említett kompetenciák közül eddig a kreativitás nem kapott elég fontosságot, és fejlesztésére is kevés idő jutott. Másrészt – közoktatásbeli szokásrendünk alapján – a pedagógusi közvélekedésben (de nem csak) a kreativitást és megnyilvánulási formáit, területeit a művészi kreativitás megnyilvánulási formáira és területeire szokás leszűkíteni. A modern szakirodalomban egyre hangsúlyosabban megfogalmazódó irányvonalak viszont a kreativitást színesebben értelmezik. Sőt, az összes kompetencia közül a kreativitást tartják a leghatékonyabbnak és hosszú távon a leghasznosíthatóbb emberi készségnek, képességnek. A Winchesteri Egyetem tanárának, Guy Claxon professzornak a gondolatai pontosítanak: „A kreativitás nem a zenéről és a művészetekről szól. Ez egy élettel kapcsolatos attitűd, egy olyan, amelyre mindenkinek

szükséges van. A kreativitás az elménk szokásainak ötvözete, amelynek olyan alkotóelemei vannak, mint a kíváncsiság, a szkepticizmus vagy kétkedés, képzelőerő, eltökéltség vagy elhatározottság, szaktudás, együttműködés és önértékelés.” (Claxon, 2014) Ugyancsak a Winchesteri Egyetem kutatói dolgozták ki a Paul Collard kutató által vezetett *Kreativitás, Kultúra és Oktatás* nevű szervezet közreműködésével azt a pedagógiai programot, amely a kreativitás 5 fő alkotóelemére és azok összetevőire alapozódik: a kíváncsiságra (rácsodálkozásra és kérdezésre, felfedezésre és kutakodásra, kihívást jelentő feltevésekre); kitartásra (bizonytalanság kezelésére, szívósságra, kockázatkezelésre); képzelőerőre (lehetőségekkel való játékra, dolgok közötti kapcsolatteremtésre, intuícóra); fegyelmre (folyamatos fejlődésre, technikák fejlesztésére, kritikai reflexió megfogalmazására). A program kiemeli az együttműködést (visszajelzés adását és kapását, eredmény megosztását, magas érzelmi intelligenciát) mint az iskolai környezetben történő oktatói-nevelői tevékenységek alapját és mint fejlesztési területet. Például az általuk kifejlesztett *Kreatív Partnerség* program a kreativitás öt alapelemére építve lehetővé teszi, hogy a pedagógusok és a tanulók túlterhelése nélkül, a tantervbe és a megadott időkeretbe, a szaktantárgyak tanóráiba (pl. matematika, fizika, történelem stb.) építve legyen biztosítva ezeknek a kompetenciáknak a fejlődése/fejlesztése is. A kreativitás szélesebb körű fejlesztésének hangsúlyozása közben fontos tudatosítanunk, hogy a tanulás hagyományos felfogása passzivitást és reprodukivitást eredményez, míg az új értelmezés aktivitást és produktivitást jelent a tanulók számára (Vass, 2012). Csíkszentmihályi Mihály, a flow-elmélet kidolgozója a *Kreativitás* című munkájában így ír ennek kapcsán: „Hogy egy tizenéves érdeklődése fennmaradjon egy tárgy iránt, élveznie kell azt, amin dolgozik. Ha a tanár túlzottan megnehezíti a tanulás feladatát, a diák túl frusztrált és nyugtalan lesz ahhoz, hogy belemerüljön, és a feladatot önmagáért élvezze. Ha a tanár túl könnyűvé teszi a tanulást, a diák unatkozni fog, és elveszíti érdeklődését. A tanár azzal a nehéz feladattal szembesül, hogy meg kell találnia az általa teremtett követelmények és a diák képességei közötti egyensúlyt, hogy abból örömtelenség származzon, és megszülessen a még több tudás iránti vágy.” (Csíkszentmihályi, 2008; idézi Vass, 2012)

Úgy gondoljuk, hogy a kreativitás iskolai helyének újraértelmezése folyamatában nemcsak a tanórai környezetben használható pedagógiai igyekezetünket és módszertani eszköztárunkat szükséges ki- és átalakítanunk, hanem az iskolai környezet által biztosított tanulási médium ilyen irányú fejlesztésére, újraértelmezésére is szükség van. Vass Vilmos a *Kreatív iskola* című tanulmányában a következőket állapítja meg: „A kreatív iskola legfőbb jellemzője a kreatív folyamatot segítő ingergazdag tanulási környezet. Olyan hely, amely [...] a kíváncsiság, a fantázia és a pedagógiai varázslat hármását helyezi előtérbe, minden elrendezésével és megoldásával. A tanulásszervezést tekintve előtérbe kerülnek a motiváló módszerek, a csoportmunka, a játék, a vita, a kutató-felfedező és a projektmódszer. [...] A kreatív iskola másik fontos jellemzője a hatékony együttműködés, a partnerközpontúságnak, a nyitottságnak és a rugalmasságnak olyan szimbiózisa, amely egyszerre jelenik meg a kreatív műhelyekben, a tanári tervezőcsoportokban, a projektekben, a közösségi programokban és a bizalommal teli légkörben.” (Vass, 2012)

A fenti gondolatok szellemében és ilyen irányú célokkal szervezzük meg az idén a 26. Bolyai Nyári Akadémia szekcióinak tevékenységeit Erdély-szerte, A kreativitás fejlesztése az iskolában címmel. Az akadémia első hetében, 2018. július 9–14. között a tanítóknak Nagyenyeden, a Bethlen Gábor Kollégiumban, Szatmárnémetiben, a Babeş–Bolyai Tudományegyetem kihelyezett tagozatának székhelyén és Szovátán tartanak továbbképzést. A római katolikus vallástanárok továbbképzését Temesváron, a Gerhardinum Római Katolikus Teológiai Líceumban, míg az osztályvezető-pedagógusok képzését Szovátán, a Teleki Oktatási és Módszertani Központban tartják. Az akadémia második hetében, azaz 2018. július 16–21. között A kreativitás hete képzéseit szervezik meg Csíkszeredában, az Apáczai Csere János Pedagógusok Házában. A kreativitás hetének képzéseit idén is három témaszekcióra bontva szervezik meg, szekciónként 20 pedagógus online jelentkezését várják. A kreativitás hete keretében a STEAM – finn–magyar élményműhely programját ismerhetik meg a *Művészet és matematika: tantárgyközi kreativitással, manuális és digitális eszközökkel a motivált tanulóért* címmel meghirdetett szekcióban, amelyre tanítók, matematikát, természettudományi tantárgyakat, művészeteket oktató pedagógusok jelentkezhetnek. Idegen nyelvet oktató tanároknak, partnerségben a csíkszeredai Spektrum Oktatási Központtal és a Care2Travel nemzetközi önkénteselosztó szervezettel, angol nyelvet tanító tanároknak, angol nyelvet jól beszélő, de más nyelveket tanító pedagógusoknak hirdetik a Kevin J. McQuade, az Ohioi Egyetem professzora és nemzetközi képzőcsapatának programját a *Creative chaos „Interactive learning in the ESL Classroom”* angol nyelven zajló szekciót. Ugyanakkor jelentkezhetnek az Értékpont Pedagógiai Műhely előadójának, Orbán Imolának a *Kreatív pedagógus, az élmény–érték–személyközpontú pedagógia kulcsembere* című ötnapos képzésére is. Az akadémia második hetén tartják a rendezvénysorozat ünnepi megnyitóját a Kolozs megyei Válaszúton, a Kallós Alapítvány székhelyén, ahol az idén 10. alkalommal kerül megszervezésre a közkedvelt *Népzene–néptánc–népműveltség* szekció. Ugyanezen a héten Csíkszeredában zajlik a *Rómán nyelv oktatása specifikus tantervek alapján* az általános iskolai tagozaton tanító román tanároknak, továbbá a kémia szakosok, valamint a testnevelés- és sporttanárok továbbképzése. Kolozsváron a Báthory István Elméleti Líceumban a magyar szakos tanárok, Szovátán, a Teleki Oktatási és Módszertani Központban a *Honismeret–helyismeret–helytörténet* szekcióra lehet jelentkezni. Pádis a földrajz és biológia szakos tanárok továbbképzésének a helyszíne. Hagyományosan Székelyudvarhelyen tartják a képzőművészet- és zenetanárok továbbképzését. Az akadémia harmadik hetében, július 23–27. között Kolozsváron, a Bethlen Kata Diakóniai Központban a protestáns (református, unitárius) vallástanárok, Nyárádszeredában a Bocskai István Elméleti Líceumban a szakoktatásban tevékenykedő pedagógusok részére tartanak továbbképzőt. Nagyváradon, a Partiumi Keresztény Egyetemen *Burn-out megelőzése* címmel hirdetnek programot. A 20. szekcióban meghirdetett továbbképzésre június 15-ig lehet online módon lehet jelentkezni, a www.rmpsz.ro oldalon. A 26. Bolyai Nyári Akadémiát az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatja.

Irodalom

<http://www.p21.org/our-work/4cs-research-series>, 2018. május 21-i megtekintés

Claxon, Guy (2014): *Cultivating creative-mindedness*. 2018. május 21-i megtekintés.

<http://www.wise-qatar.org/guy-claxton-creativity-education>

Collard, Paul (2014): *Assessing creativity in education*. 2018. május 21-i megtekintés. <http://www.wise-qatar.org/measuring-creativity-education-paul-collard>

Vass Vilmos (2012): *A kreatív iskola. Anyanyelvpedagógia*. 2018. május 21-i megtekintés. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=374>

A képzések jegyzéke

Első hét – 2018. július 8, vasárnap – július 14., szombat				
Sz.	Szekció megnevezése	Helyszín	Csoportszám/ létszám	Célcsoport
1.	Elemi oktatás – Tanítók	Nagyenyed, Bethlen Gábor Kollégium	1 csoport/20	Tanítók
2.		Szatmárnémeti, BBTE kihelyezett tagozata	1 csoport/20	Tanítók
3.	Kreatív nyelvtanulás. Nyelvileg vegyes családok gyermekei magyar tanintézményben.	Szováta, Teleki Oktatási Központ	1 csoport/20	Óvónők/Tanítók
4.	Osztályvezető pedagógusok	Szováta, Teleki Oktatási Központ	1 csoport/20	Általános- és középiskolai pedagógusok
5.	Római katolikus vallás	Temesvár, Gerhardinum Római Katolikus Teológiai Líceum	1 csoport/30	Hitoktató tanárok
Második hét – 2018. július 15, vasárnap – július 21., szombat.				
A kreativitás hete szekciói – Csíkszereda, Apáczai Csere János Pedagógusok Háza				
*Az idén a kreativitás hetének képzési szekcióira lesznek bontva, amelyekre előzetesen online kell beiratkozni. A hétfői program minden szekciónak közös lesz: délelőtt megnyitó, plenáris előadások és délután pedagógus piknik. Ezt követően keddtől péntekig az online iratkozás folyamán választott szekciókban zajlanak a képzések.				
6.	Művészet és matematika: tantárgyközi kreativitással, manuális és digitális eszközökkel a motivált tanulókért – STEAM - a finn-magyar Élményműhely programja.		1 csoport /20	Tanítók/ matematikát/ természet- tudományi tantárgyakat / művészeteket oktató pedagógusok
7.	Creative chaos, „Interactive learning in the ESL Classroom” – Kevin J. McQuade, az Ohio-i Egyetem professzora és nemzetközi képzőcsapatának programja (a képzés nyelve: angol)		1 csoport /20	Idegennyelv tanárok, angol nyelvet tanító tanárok, angol nyelvet jól beszélő, más nyelveket tanító pedagógusok.
8.	Élménypedagógia –Értékpédagógia – Személyközpontú pedagógia – Orbán Imola, Értékpont pedagógiai műhely		1 csoport/ 20	Pedagógusok
A második hét további szekciói				
Hivatalos megnyitó – Válaszút - 2018. július 16., hétfő – Kallós Zoltán Alapítvány székhelye				
Szakmai előadó: Mező Ferenc, egyetemi adjunktus, PhD, dékánhelyettes, Eszterházy Károly Egyetem, Eger				

Ssz.	Szekció megnevezése	Helyszín	Csoportszám/ létszám	Célcsoport
9.	Román nyelv oktatása specifikus tantervek alapján	Csíkszereda, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem	1 csoport/20	Általános iskolai tagozaton tanító román nyelvtanárok
10.	Kémia	Csíkszereda, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem	1 csoport/20	Kémia szakos tanárok
11.	Testnevelés és sport	Csíkszereda, Nagy Imre Általános Iskola	1 csoport/20	Testnevelés- és sporttanárok
12.	Anyanyelv – Magyar nyelv és irodalom	Kolozsvár, Báthory István Elméleti Líceum	1 csoport/20	Magyar szakos tanárok
13.	Népzene-néptánc-népművészet	Válaszút, Kallós Zoltán Alapítvány	3 csoport/60	Pedagógusok
14.	Honismeret/helyismeret/ helytörténet	Szováta, Teleki Oktatási Központ	1 csoport/20	Általános- és középiskolai pedagógusok
15.	Természetismeret – földrajz	Pádis, Csodavár menedékház	1 csoport/ 20	Földrajztanárok
16.	Természetismeret –biológia	Pádis, Csodavár menedékház	1 csoport/ 20	Biológiantanárok
17.	Művészetek	Székelyudvarhely, Dr. Palló Imre Művészeti Líceum	1 csoport/ 20	Rajz-, képzőművészet tanárok, tanítók, óvónők
18.		Székelyudvarhely, Dr. Palló Imre Művészeti Líceum	1 csoport/ 20	Zenetanárok, tanítók, óvónők
Harmadik hét – 2018. július 22., vasárnap – július 28., szombat.				
19.	Protestáns vallások (református, unitárius)	Kolozsvár, Bethlen Kata Diakóniai Központ	1 csoport/20	Hitoktató tanárok
20.	Szakoktatás	Nyárádszereda, Bocskai István Elméleti Líceum	1 csoport/20	Szakoktatásban dolgozó pedagógusok
21.	Burn-out megelőzése	Nagyvárad, Partiumi Keresztény Egyetem	1 csoport/20	Pedagógusok